

DE LYNX TERUG IN HET VERENIGD KONINKRIJK

Aan de andere kant van de Noordzee vindt een enerverend project plaats: de herintroductie van de lynx. Dit project past in een reeks van positieve ontwikkelingen die we in Europa zien op het gebied van ‘rewilding’, waarbij grootschalige natuurontwikkeling plaatsvindt in gebieden die door mensen zijn verlaten. Erwin van Maanen van The Rewilding Foundation zorgt ervoor dat de ecologische kansen van de terugkeer van de lynx ook bijdragen aan de regionale economie.

In de 6^e eeuw stierf de Europese lynx uit op de Britse eilanden. Dit was het zeer waarschijnlijke resultaat van overbejaging van een geïsoleerde populatie. Uit botresten gevonden in verschillende delen van Groot-Brittannië en Schotland blijkt dat de soort voor zijn uitsterven daar wijd verspreid voorkwam. Anno 2015 lanceerde de Lynx UK Trust het initiatief om de lynx als rewilding element weer terug te brengen in het Verenigd Koninkrijk. Dit in eerste instantie bij wijze van een wetenschappelijke proef of ‘trial reintroduction’ voor een periode van vijf jaar.

Jarenlang werd hier louter door anderen over gerept, totdat de bioloog Dr. Paul O’ Donoghue van Chester University de knoop uiteindelijk doorhakte. ‘We gaan dit realiseren en het hoeft helemaal niet veel geld te kosten’ is zijn motto. Middels een ‘community interest group’ vergaarde hij in no-time een multidisciplinair team van enkele enthousiaste experts om zich heen, waaronder ecologen (van de Cumbria University), advocaten, economen en communicatieadviseurs.

Het begon met een publieke enquête waarin burgers werd gevraagd wat zij er van zouden vinden als de lynx in het Verenigd Koninkrijk zijn terugkeren. De respons was overweldigend. Van de circa tienduizend spontane reacties gaf 91% een goedkeuring. Dit was het groene licht voor het project en daarmee kwam het meteen flink in de ‘limelight’ te staan met veel media-aandacht. Op dat moment sprong ook de Rewilding Foundation in de boot, op persoonlijk verzoek van Paul, om als partner op het Europese vasteland het project te faciliteren.

Het Verenigd Koninkrijk is immers toch wel een eindje verwijderd van de rest van Europa en het Lynx UK Trust team realiseerde zich dat het aanzienlijk kan profiteren van de kennis en ervaring van herintroductieprojecten op het vasteland. In Zwitserland, Duitsland en Frankrijk zijn namelijk de afgelopen decennia succesvolle pogingen ondernomen om de lynx terug te brengen in zijn oorspronkelijke, bosrijke leefgebieden. En in Oost-Europa zijn momenteel talloze projecten in voorbereiding of reeds gaande gericht op versterking van de populatie.

Voorbeelden zijn Kroatië en Polen. Dat is trouwens hard nodig, want gezonde Europese populaties (> 500 individuen per land) zijn binnen Europa tot op heden beperkt tot Slowakije, Roemenië en de Baltische staten.

Een aantal van de herintroductieprojecten is een succes geworden. Hoewel het lang kon duren voordat een duurzame populatie werd bereikt, want lynxen zijn kwetsbare en relatief weinig mobiele dieren. Helaas lopen ook enkele van de nieuwe populaties gevaar door stroperij en vervolging, zoals in het Duitse Beieren en in de Franse Vogezen, waar de laatste tijd veel lynxen zijn vergiftigd of afgeschoten. Zelfs in een tijdperk met nieuwe ecologische inzicht

ten over de rol van de lynx in het ecosysteem, zijn leefstijl en mogelijke schade (nihil) zijn er blijkbaar toch nog conservatieve lieden die geen grote roofdieren in hun omgeving dulden.

Er zijn twee verschillende benaderingen voor populatieherstel van de lynx: één gebaseerd op translocatie van in het wild gevangen dieren en de ander op het uitzetten van dieren die in gevangenschap zijn geboren, over het algemeen voorkomend uit een groot aanbod van jongelingen uit dierentuinen. In het Harzgebergte is met lynxen uit gevangenschap 15 jaar na de start van het project een stabiele bronpopulatie aan het ontstaan. Dit is onlangs met zendering (telemetry) en cameraval-monitoring van

dieren vastgesteld. Jonge lynxen uit deze populatie waaieren uit naar andere bosrijke gebieden in Duitsland, maar kunnen zich ook redelijk in minder bebost of kleinschalig landschap handhaven. Een grote afstand naar Nederland moet nog worden overbrugd, maar inmiddels is al een enkele lynx bij Osnabrück gesignaleerd, niet ver van de Nederlands-Duitse grens.

Ook een nieuw herintroductieproject voor de lynx in het Pfalzerwald zal de lynx dichtbij onze grenzen brengen. Het nemen van gevaarlijke hindernissen zoals de vele drukke snelwegen blijft echter een heikel punt voor lynxen en levert veel slachtoffers op. De huidige coördinator van het Harz Luchs

Project, Ole Anders, is nuchter en bescheiden trots op het project-resultaat, na al die jaren. Hij kreeg kritiek te verduren van voorstanders uit het ‘andere kamp’, die stringent volgens IUCN-criteria werken met in het wild gevangen dieren.

‘Er zijn voors en tegens voor beide werkwijzen’, legt Ole uit. Het nadeel van dieren uit gevangenschap is dat ze minder schuw kunnen zijn voor mensen, zich in een aantal gevallen minder goed kunnen handhaven in de natuur dan aan het wild gewende dieren, en dat de zoo-dieren genetisch gemêleerd of niet meer zuiver zijn op basis van de bepaalde ondersoort. Dierentuinpopulaties zijn namelijk ontstaan uit voorouders uit Scandinavië, Rusland en Centraal

Rewilding is 'super' in Duitsland

Europa. Bij ‘gebruik van’ wilde lynxen is het echter zo dat teveel lokale vangst kan zorgen voor achteruitgang van een reeds bestaande populatie. Tevens is langdurige stress door vangst en verplaatsing van wilde dieren onwenselijk.

Urs Breitenmoser, vooraanstaand lynx-deskundige van het Zwitserse KORA is vasthoudend voorstander van herintroductie met lynxen uit robuuste wilde populaties van het Karpaten-gebied. Voor Paul O’ Donoghue – een diergeneticus – maakt de genetische achtergrond van de Europese lynx niet zo veel meer uit voor het Verenigd Koninkrijk, omdat we niet weten of de lynx op de Britse eilanden van 1300 jaar geleden een aparte ondersoort was of nauwe verwantschap had met lynxen uit bijvoorbeeld de Karpaten of de Scandinavische populatie. Wel is het zaak voor de ‘trial’ om gezonde en wild-ervaren lynxen in het wild te zetten, tevens zorgend voor zo min mogelijk conflicten met menselijke belangen en voor maatschappelijke ondersteuning of acceptatie.

Een aantal potentiële uitzetgebieden met voldoende draagkracht voor lynxen in het Verenigd Koninkrijk is op basis van landschapsecologisch onderzoek vastgesteld, ondermeer in Argyll en Bute en in Dumfries, Aberdeenshire, Norfolk, Northumberland en Cumbria. Waarschijnlijk zal de herintroductie gaan plaatsvinden in twee gebieden waaronder het grootschalige Kielder Forest in Schotland.

Er zijn goede ecologische argumenten voor het terugbrengen van de lynx in deze gebieden. Vooral in Schotland kampt de bosbouw met een overschot aan edelherten die bosverjonging met vraat beperken en te maken hebben met een gebrek aan predatie en uiteendrijving door grote roofdieren. Terugkeer van

de lynx zou een eerste zet kunnen zijn om de hertenpopulatie op meer oorspronkelijk natuurlijke wijze in te dammen. ‘The lynx can be the saviour for the British country side’, zegt Paul in een BBC-interview. Maar uiteindelijk zou een combinatie van grote carnivoren mogelijk effectiever zijn: met de wolf als sleutelsoort. Hoewel men er al wel op inspeelt, is herstel van de wolf op de Britse eilanden echter verre toekomstmuziek. De lynx, als minder gevoelig onderwerp, zal de weg hiervoor plaveien.

Dat is hard nodig, want veel Engelsen zijn geen grote roofdieren meer gewend, en de lynx roept bij sommigen toch een schrikbeeld op. In een tabloid werd zelfs de terugkeer van de ‘de tijger’ gesuggereerd. En lang niet alle schapen- en pluimveehouders zijn er gerust op, hoewel er uit deze hoek onverwacht veel goedkeuring komt, net als uit de jagersgemeenschap. De lynx zou namelijk ook voor een deel de vossenpopulatie kunnen gaan inperken, waar de ‘gamekeepers’ wel oren naar hebben.

De Lynx UK Trust bereid momenteel een maatschappelijke consultatieronde voor om de mensen in de eerste uitzetgebieden goed te informeren en consulteren over de lynx herintroductie. Dit is tevens een vereiste voor het verkrijgen van de vergunning voor herintroductie van de lynx van de Engelse en Schotse milieu-autoriteiten. Hier komt ook de wetgeving om de hoek kijken, en thans blijkt dat de *Dangerous Wild Animals Act* (1976) onverhoopt een obstakel vormt. Hierin is een bepaling opgenomen tegen het opzettelijke uitzetten van wilde dieren. Dat was niet overbodig in een periode waarin het in Engeland nog steeds mode was om bijvoorbeeld grote wilde katten (inclusief leeuwen en luipaarden) als huisdieren te houden. ‘Daar komt wel een oplossing voor en we gaan ondertussen verder met

voorbereiding, ook om deze impasse te doorbreken’ is het antwoord van Paul.

Inmiddels is het Lynx UK Trust team op bezoek geweest bij het Harz Luchs Project, georganiseerd door de Rewilding Foundation. Hier zijn we hartelijk enkele dagen ontvangen en rondgeleid. Het doel was om een referentiebeeld te krijgen als positieve demonstratie voor de Engelse situatie en het publiek. Kielder Forest en de Harz hebben namelijk – zo bleek – veel overeenkomsten in ecologie, landschappelijke kenmerken, landgebruik en aantrekkingskracht voor (eco)toerisme.

Een BBC-ploeg was aanwezig om gesprekken met en tussen Paul O’ Donoghue en Ole Anders bij het *Luchsgehege auf die Rabenklippe* in Bad Harzburg vast te leggen. Ole Anders legt daarin uit dat een merendeel van de Duitsers de lynx heeft geaccepteerd als een voor de mens ongevaarlijk en schuw dier dat zich slechts een enkele keer vergriipt aan (landbouw-) huisdieren. Het Harz-bezoek bood de Engelsen veel ondersteuning bij hun project. Zo blijkt dat de lynx in Duitsland een enorme impuls heeft geleverd aan het toerisme. Het gaat dan om enkele miljoenen aan extra inkomsten. In het stadje Bad Harzburg, centraal in de Harz, zie je dan ook veel verwijzingen naar de lynx of ‘lynx branding’ in talloze producten. In Duitsland heeft de lynx zelfs een hoog knuffelgehalte gekregen, iets dat bij de Engelsen zeker ook wel zal gebeuren.

De Duitsers zijn trouwens goed bezig om op grote schaal natuurgebieden te laten verwilderen (1% van het landoppervlak). Dat valt bij veel mensen in goede aarde. Rewilding is ‘super’ in Duitsland. De functie van de lynx als toeristische aanjager met aanzienlijke revenuen kan op de Britse eilanden ook uitstekend vervuld worden volgens Paul, zodat hierop in de onderbouwing voor de vergunning flink is ingezet met een ondersteunende economische studie.

Op het vasteland doet zich de vraag voor waar de lynxen voor het Verenigd Koninkrijk dan vandaan moeten komen? En dat is geen eenvoudige opgave. Minimaal 20 vitale lynxen zijn nodig voor beide uitzetgebieden, en dat in een juiste verhouding van mannetjes en vrouwtjes (in de natuur komt dat neer op één man op drie vrouwtjes). Het vangen van wilde lynxen uit de robuuste Oost-Europese populaties – met Slowakije en Roemenië momenteel als voornaamste brongebieden – heeft z’n eigen dimensies en dynamiek en vergt een zorgvuldige en strategisch goede voorbereiding, ook geheel conform

landelijke en Europese natuurwetgeving. Dat is niet in een paar maanden voor elkaar en de Oost-Europese counterparts hanteren andere maatstaven dan wij snelle resultaatgerichte westerlingen. Een Roemeense partner gaf al aan dat de slimme dieren zich niet zomaar laten vangen. Bovendien moet je eerst weten hoeveel lynxen ongeveer leven in de populatie waaruit je de dieren wilt onttrekken. Het inzetten van jonge onbevange dieren uit gevangenschap met gewinning in een natuurlijke ruimte en weinig contact met mensen is echter ook nog een optie die open staat.

De organisatie voor de ‘lynx-acquisitie’ ligt voor een groot deel bij de Rewilding Foundation. Dit op basis van eerdere goede samenwerkingsverbanden met autoriteiten in de betrokken landen. Zelfs Amerikaanse deskundigen worden geconsulteerd. Eén lynx is al ‘in het bakkie’, want het Harz-bezoek leverde het team een gesteriliseerde lynxin op. Weliswaar is zij niet geschikt om uit te zetten, maar zij kan wel fungeren als ‘ambassadeur’, met name voor educatieve doeleinden.

Het geld dat nodig is voor alle faciliteiten en activiteiten die komen kijken bij het monitoren, vangen, verzorgen en uitzetten van lynxen is nog niet allemaal binnen. We lopen dus nadrukkelijk op de muziek vooruit, maar Paul en het team hebben er alle vertrouwen in dat het geld gaat binnenkomen. Momenteel vormen vooral doorzettingsvermogen en optimisme de brandstof voor het project.

Qua vrijwillige inzet is al wel veel voor elkaar gekregen, onder meer met de ondersteuning van het gerenommeerde advocatenkantoor Clifford Chance. Ook andere bedrijven springen nu aan boord om mee te helpen dit voortvarende rewilding project te verwezenlijken. Zo heeft Volkswagen het vervoer in de lynx-vangst-landen toegezegd. Ook wordt gewerkt aan sponsoring. Dat is nodig, want momenteel zijn missies naar Slowakije en Roemenië in voorbereiding om op zoek te gaan naar geschikte dieren. Dat het in korte tijd zover zou komen is echter al een indicatie voor de positieve ontvangst die het project tot op heden heeft gekregen.

Voor meer informatie bezoek de website van het Lynx UK Trust (www.lynxuk.org) of neem contact op met de Rewilding Foundation (www.rewildingfoundation.org).